

Aydan Gülerce

Prof. Dr.

Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü

Politik İktidar, Psikolojik Bilgi ve Öznellik

Ontolojik anlamda bizler ‘insan’ olarak ne tür yaratıklarız? Nasıl böyle olduk ve olmaktayız? Biz kendimizi nasıl anlıyoruz? Bizi yetiştirenler, idare edenler, yönetenler, örgütleyenler, eğitenler, denetleyenler, vb bizi nasıl tanımlıyorlar? Eğitim, sağlık, adalet, güvenlik, üretim, tüketim, kültür, zevk, eğlence, vb gibi tüm sosyal pratiklerimizi kuşatmış olan, ‘insan’a ait önkabüller neler? Politik iktidar ve kamusal / özel alanı inceleyen / kuran bilimler arasındaki karşılıklı bağımlılık ilişkileri ve egemenlik/özerklik çekişmeleri günümüzde ne durumda? Bu sunu, en geniş anlamda, bu sorulara modern ‘kendiliğin’ (self) tarihsel sosyolojisi açısından yaklaşıyor. Başka bir deyişle, ‘öznelğin’ (subjectivity) geneolojisi ile ilgili. Ancak alışlageldiği üzere popüler kültüre, sanata, edebiyata veya felsefeye değil; insan bilimlerine, hatta bu konuda en doğrudan sorumlu ve sorunlu disiplin olan psikolojiye ve onunla ilintili alanlara bakıyor. Daha açık ve özgül anlamda ise, psikolojik disiplinlerin ve ürettikleri bilginin günümüz politik iktidar biçimleri üzerindeki son derece önemli, ancak o ölçüde de eleştirel çevrelerce yadsınmış veya ihmal edilegelmiş yönlendirici etkisini ele alıyor. Başka bir deyişle, psikolojik bilginin ve onun gündelik yaşamdaki sosyal pratiklerinin, biz insanları “yönetilebilir özneler” olarak ne ölçüde kurduğu ve yapılandığı üzerinde duruyor. İdeoloji eleştirisinin ötesinde, (post)modern toplumun yönetilebilir öznesi olarak bireylerin liberalizmin ve demokrasinin ilkeleri ile uyumlu yönetimlerini nasıl olanaklı kıldığını inceliyor. Dahası, burada ‘liberalizm’den, bir politik felsefeden veya bir yönetim programından daha çok; bireylerin, ailelerin, toplulukların, örgütlerin özgür seçimleri üzerinden - yani ‘toplum’u yönetmeden - yönetim tarzını anlıyor. Dolayısıyla da şimdikinden nasıl farklı olunabileceğine; sosyal devleti ‘küçültme’ kalıp söyleminin dışında, özerkleşme ve sorumlulaşma süreçlerine yaslanan eylemci yönetim stratejilerine de değiniyor. Bu amaçla, dünyada geçtiğimiz yüzyıl boyunca gelişen ve giderek de artan hızlarla farklı coğrafyalara yayılan hegemonik ‘psikolojik insan teknolojileri’nin rolü kadar, bunların Türkiye toplumu bağlamında çeşitli alanlardaki yerel pratiklerini irdeliyor.